

מחזוריות הטבות המס: המקרה הישראלי¹

מישל סטרבצ'ינסקי

האוניברסיטה העברית ירושלים, המחלקה לכלכלה ובית הספר למדיניות ציבורית ע"ש פדרמן

ינואר 2024

תקציר

הטבות מס ("tax expenditures") נחקרות לעתים רחוקות בזירה הבינלאומית בגלל היעדר פרסום שיטתי ותדיר של הנתונים. מאמר זה מנתח את המחזוריות של הטבות המס בישראל, מדינה שהעצימה בהדרגה את השימוש בכלי זה, אשר הפך בעל חשיבות בולטת במונחי תמי"ג יחסית למדינות ה-OECD. מתוך נתונים רבעוניים לתקופה שבין 1986 עד 2016, אני מוצא כי הדפוס המחזורי של החלטות הממשלה התהפך לאחר 1997, על רקע הקטנת הגירעון והחוב הממשלתיים: הטבות המס נעשו פרו-מחזוריות בתקופות של גאות ואנטי-מחזוריות בתקופות של מיתון – בדומה לממצאים הקיימים עבור מדינות מפותחות. המעבר החד ביישום המדיניות מזכיר ממצא המתועד בשנים האחרונות בספרות עבור מבחר מדינות מתפתחות, ש-"התבגרו" והשיגו לאחרונה יישום מדיניות אנטי-מחזורית.

מילות מפתח – הטבות מס, מדיניות מחזורית.

מספרי JEL – H24, H25 ו-H61.

¹ אני מודה לעומר עיני ולתגיל טל על הסיוע המעולה במחקר ולדימה וסלייב ורז יינן על עזרתם בהפקת הגרסה הנוכחית; למומי דהן ולדוד גליקסברג על הערותיהם המצוינות; למארגני המושב בכנס IIPF באיסלנד (2020) ולמשתתפי הסמינרים בחטיבת המחקר של בנק ישראל, בבית הספר למשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים ובאגודה הישראלית לכלכלה; ולשני שופטים אנונימיים של כתב העת על הערותיהם המצוינות. חשוב להדגיש כי אחת הסיבות להיעדר מחקר בנושא של הטבות מס במדינות שונות קשורה לקשיים בחישובן, המצריך הנחות מפורטות ורבות. מחקר זה מסתמך באופן חלקי על הנחות אלה, המוסברות בקפידה בדוחות השונים המתפרסמים על ידי מנהל הכנסות המדינה במשרד האוצר. ברצוני להביע תודה מיוחדת לאבי לבון ממנהל הכנסות המדינה, אשר הסביר לי בסבלנות את פרטי חישובי הטבות המס בישראל. אם נותרו טעויות הן על אחריותי הבלעדית.